

Creativitat ecosistèmica

Crear com a pràctica relacional

Càpsula	Crear com a pràctica situada i relacional Aquesta càpsula proposa comprendre la creativitat com un procés situat que emergeix de la relació contínua entre les persones i el món del qual formen part. Ofereix eines conceptuales, metodològiques i pràctiques per abordar processos de recerca, creació i disseny des d'una perspectiva situada i relacional.
Direcció acadèmica	Pilar Cortada
Institucions	Eina Obra
Descripció	Tradicionalment, la creativitat s'ha entès com una capacitat individual orientada a produir idees originals. Tanmateix, els avenços de la física contemporània, la psicologia ecològica, la teoria de sistemes, els nous materialismes i altres corrents de pensament estan transformant profundament la nostra manera de comprendre com emergeix allò nou. Davant d'una visió basada en entitats independents, aquests enfocaments entenen la realitat com una xarxa de relacions dinàmiques i interdependents. Creativitat ecosistèmica trasllada aquest canvi de paradigma a l'àmbit de les pràctiques creatives. La càpsula proposa comprendre la creativitat com un procés situat i relacional que emergeix de la relació contínua entre les persones i el món del qual formen part. A través d'eines conceptuales, metodològiques i pràctiques, ofereix recursos per incorporar aquesta perspectiva a processos de recerca, creació i disseny.
Objectiu	Comprendre la creativitat com una pràctica relacional i desenvolupar eines per percebre, explorar i respondre a les possibilitats d'acció que emergeixen en la interacció amb l'entorn.
Equip docent	Ignasi Aballí, artista visual vinculat a les pràctiques conceptuales. Paula Bruna, ambientòloga i artista. Ada Castells, escriptora i periodista. Claudia Claremí, artista visual i cineasta.

	Pilar Cortada, investigadora en creativitat i directora d'Eina Obra. Antía Iglesias, artista i investigadora. Estampa, col·lectiu artístic de programadors, realitzadors i investigadors. Angélique Lebert, investigadora a la intersecció entre la Psicologia Cognitiva Experimental i la Neurociència. Laura Vilar, ballarina, docent, creadora i investigadora en dansa i moviment en diversos contextos, entitats educatives i projectes escènics. Eulàlia Rovira, artista, docent i investigadora
Referents	Gregory Bateson, Karen Barad, John Dewey, James J. Gibson, Félix Guattari, Donna Haraway, Graham Harman, Tim Ingold, Bruno Latour, Isabelle Stengers, Anna Lowenhaupt Tsing, Jakob von Uexküll, Alfred North Whitehead.
Àmbits de coneixement	La càpsula introdueix els principals enfocaments contemporanis sobre la creativitat des d'una perspectiva ecosistèmica, abordant la psicologia ecològica, la filosofia pragmatista i el pensament relacional. A través de conceptes com la percepció ecològica, les possibilitats d'acció (<i>affordances</i>), l'atenció estètica, la creativitat distribuïda i la performativitat de l'entorn i de la matèria, ofereix un marc per comprendre els processos creatius des d'una perspectiva situada, relacional i ecològica.
Dinàmica	La càpsula consta de nou sessions de tres hores distribuïdes al llarg de tres mesos. Cada sessió combina reflexió teòrica, anàlisi de referents i experimentació pràctica per explorar, des de l'experiència, com l'atenció, la percepció i la relació entre la persona i l'entorn configuren els processos creatius. La pràctica artística funciona com un laboratori des del qual explorar noves formes d'atendre, percebre i respondre a l'entorn. L'estructura de la càpsula és modular i progressiva, fet que permet desenvolupar els continguts de manera gradual mitjançant l'alternança de conceptes, exercicis i discussió col·lectiva. Entre sessions, les persones participants duren a terme pràctiques d'observació, exploració i experimentació orientades a incorporar els conceptes treballats als seus propis processos de recerca, creació i contextos professionals.
A qui s'adreça	Adreçada a persones que investiguen, creen, dissenyen, ensenyen o impulsen projectes en els àmbits de la cultura, la ciència i la innovació, i que desitgen ampliar la seva comprensió de la creativitat des d'una perspectiva ecosistèmica.
Proposta de valor	Aquesta càpsula proposa una manera diferent de comprendre i practicar la creativitat. Davant dels models que la conceben com una capacitat individual orientada a generar idees, ofereix un marc conceptual i experiencial per entendre-la com una pràctica relacional que emergeix de la interacció entre persones, materials i entorns. La combinació de teoria, pràctica artística i experimentació proporciona eines per abordar processos de recerca i creació més atents, situats i oberts a les possibilitats que emergeixen en la interacció amb l'entorn.
Modalitat	Presencial
Temporalitat presencial	Dimarts, de 18.00 a 21.00 h. Del 27 d'octubre al 22 de desembre. <i>La sessió de dimarts 8 de desembre es trasllada a dimecres 9 de desembre.</i>

Idiomes	Català, castellà i anglès
Horari	Martes, de 17:30 a 20:30 h. <i>La sesión del martes 8 de diciembre se traslada al miércoles 9 de diciembre.</i>
Hores lectives	27
Hores totals	45
Nombre de participants	25 participants <i>La realització de la càpsula està condicionada a un mínim de 12 inscripcions.</i>
Bibliografia	Barad, Karen. <i>Encontrarse con el universo a medio camino. La física cuántica y los enredamientos de materia y significado</i>. Cactus, 2026. Bateson, Gregory. <i>Pasos hacia una ecología de la mente</i>. Lohlé-Lumen, 1972. Dewey, John. <i>El arte como experiencia</i>. Paidós, 2008. Gibson, James J. <i>The Ecological Approach to Visual Perception</i>. Psychology Press, 1979. Haraway, Donna. <i>Seguir con el problema. Generar parentesco en el Chthuluceno</i>. Consonni, 2019. Ingold, Tim. <i>Being Alive: Essays on Movement, Knowledge and Description</i>. Routledge, 2011. Latour, Bruno. <i>Nunca fuimos modernos. Ensayo de antropología simétrica</i>. Siglo XXI Editores, 2007. Stengers, Isabelle. <i>The Invention of Modern Science</i>. University of Minnesota Press, 2007. Tsing, Anna Lowenhaupt. <i>La seta del fin del mundo. Sobre la posibilidad de vida en las ruinas capitalistas</i>. Capitán Swing, 2021. Von Uexküll, Jakob. <i>Andanzas por los mundos circundantes de los animales y los hombres</i>. Cactus, 2016. Whitehead, Alfred North. <i>Proceso y realidad</i>. Atalanta, 2022.
CV	Ignasi Aballí és artista visual. La seva pràctica explora els límits de la representació, la percepció i l'atenció a través d'intervencions mínimes, l'ús de materials quotidians i processos d'observació que qüestionen la nostra manera de mirar. Interessat per allò que acostuma a passar desapercbut, investiga com el buit, l'absència, el temps o l'acumulació poden esdevenir eines per generar noves formes de percepció i de pensament. Ha exposat en institucions com el MACBA, el Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, la Fundació Joan Miró, el Museu Serralves, el ZKM Karlsruhe i la Pinacoteca do Estado de São Paulo. L'any 2022 va representar Espanya a la 59a Biennal de Venècia. Paula Bruna és ambientòloga, artista i investigadora. La seva pràctica explora les relacions entre les societats humanes i el seu entorn ecològic des de perspectives més que humanes, combinant ciència, ficció especulativa i pràctiques artístiques. Ha desenvolupat projectes com <i>El Plantocè</i>, <i>Ecoficcions</i>, <i>Els altres residents</i>, <i>La Forêt Noire</i> i <i>Embolisme por soleá</i>, presentats en institucions com el CCCB, Arts Santa Mònica, La Capella, Kunstraum Lakeside i el MEIAC. Ha estat investigadora postdoctoral a l'Institut Botànic de Barcelona-CSIC i a la Universitat Autònoma de Barcelona, i actualment és professora a BAU. La seva trajectòria ha estat reconeguda

amb diverses ajudes a la recerca, entre les quals destaca la beca Leonardo de la Fundació BBVA.

Ada Castells és escriptora i periodista. Llicenciada en Ciències de la Comunicació per la Universitat Autònoma de Barcelona, ha publicat nombroses novel·les, entre les quals *El dit de l'àngel*, *Mirada*, *Tota la vida*, *Pura Sang* —Premi Sant Joan Unnim de Literatura Catalana 2012— i *Mare*. Ha col·laborat amb mitjans com *La Vanguardia*, *Avui*, TV3, Catalunya Ràdio, Betevé, *National Geographic*, *Sàpiens* i *Time Out*. Actualment compagina l'escriptura amb la docència, impartint cursos d'escriptura i periodisme a l'Ateneu Barcelonès i a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Claudia Claremí és artista i cineasta. La seva pràctica abasta el vídeo, el cinema analògic, la instal·lació, la fotografia i el treball amb arxius. La seva obra explora la memòria i el cos, i aprofundeix en les relacions entre allò personal i allò col·lectiu, abordant temes com la diàspora, la identitat, la colonialitat i la fitocultura, en particular la relació entre els éssers humans i les plantes. És graduada en Cinema Documental per l'Escola Internacional de Cinema de San Antonio de los Baños (Cuba) i en Belles Arts per la University of the Arts London (Regne Unit). La seva obra s'ha presentat en institucions com el MAMM Medellín, MAC Puerto Rico, CVA Denver, HKW Berlín, DA2 Salamanca, Museo CA2M, Museo de América, Fondazione Sandretto Re Rebaudengo, La Casa Encendida i el Museo Reina Sofía de Madrid, així com en esdeveniments com La Gran Bienal Tropical i PHotoEspaña. Les seves pel·lícules s'han projectat en festivals internacionals, entre els quals Ann Arbor, Rotterdam, Raindance, Guadalajara, Oberhausen i Ji.hlava. Ha realitzat residències a Beta Local i San Juan 721 (Puerto Rico), CRA Matadero (Madrid), Visual Studies Workshop (Rochester, Nova York), The Clemente (Nova York) i El Espacio 23 (Miami), com a CCI PAMM + WOPHA Fellow.

Pilar Cortada Boada és doctora i investigadora en pràctiques creatives. La seva recerca se situa a la intersecció entre la filosofia, l'art, el disseny i l'ecologia, i se centra en l'estudi de la creativitat ecosistèmica, la percepció ecològica, l'atenció estètica i les metodologies difractives aplicades a la creació i la producció de coneixement. És directora d'Eina Obra i cofundadora i codirectora de l'Eina Institut d'Estudis Indisciplinats, des d'on impulsa projectes de recerca, formació i experimentació orientats a explorar noves formes d'investigació, creació i producció de coneixement. Ha impulsat iniciatives com Lab Collserola, Materialitats Emergents, Creativitat Ecosistèmica i DIFRACTA, i imparteix cursos i seminaris de postgrau sobre creativitat ecosistèmica, recerca artística i metodologies experimentals. Anteriorment va ser directora executiva del CIMAM (International Committee for Museums and Collections of Modern Art).

Antía Iglesias és artista i investigadora. La seva pràctica se situa a la intersecció entre l'art i la ciència, explorant la col·laboració entre disciplines com una via per generar noves formes de coneixement i de visualització dels diàlegs interespecíes. El seu treball parteix de l'observació atenta de fenòmens naturals, materials i científics, amb una atenció especial als espais on la ciència encara no ofereix respostes i on l'art obre noves possibilitats d'exploració. En la bellesa de l'estructura d'una fulla, en una reacció química, en la llum filtrant-se entre els arbres o en les imatges revelades pel microscopi troba el punt de partida d'una recerca que entén el pensament com una forma d'atenció al món.

Estampa és un col·lectiu de programadors, realitzadors i investigadors que treballa en els àmbits de l'audiovisual i els entorns digitals. La seva pràctica es basa en una aproximació crítica i arqueològica a les tecnologies audiovisuals, la investigació de les eines i les ideologies de la intel·ligència artificial i els recursos de l'animació experimental.

Angélique Lebert és investigadora postdoctoral a la Universitat Autònoma de Barcelona i a l'Institut Hospital del Mar d'Investigacions Mèdiques (IMIM). La seva recerca se situa a la intersecció entre la psicologia cognitiva experimental i la neurociència, explorant la relació entre percepció, acció, cos i entorn. Els seus treballs se centren en la cognició 4E (encarnada, situada, estesa i enactiva), l'aprenentatge basat en simulació i el paper dels senyals socioemocionals en els processos de percepció i acció. És doctora en Psicologia Cognitiva per la Universitat de París.

Laura Vilar és ballarina, coreògrafa, facilitadora i investigadora. És doctora pel Departament de Filosofia de la Universitat Autònoma de Barcelona. La seva tesi doctoral es desenvolupa des de la recerca artística. Codirigeix nunArt, un centre de recerca artística de Barcelona. Amb una àmplia trajectòria com a ballarina i docent tant a escala nacional com internacional, actualment forma part del Departament de Pedagogia de la Dansa de l'Institut del Teatre de Barcelona i participa en projectes d'Im_Flieger, un espai lliure i experimental dedicat a la dansa, la performance i l'art transmedia a Viena.

Eulàlia Rovira és llicenciada en Belles Arts i ha cursat el màster Art in Context a la Universität der Künste de Berlín. Recentment, ha exposat a Twin Gallery (Madrid), Capella de Sant Roc (Valls), Centre d'Art La Panera (Lleida), M|A|C (Mataró), Centre d'Art Maristany (Sant Cugat), la Bianyal (Vall de Bianya), Sala Amadís d'Injuve i Espacio Trapézio (Madrid). Des del 2013 també treballa en col·laboració amb l'artista Adrian Schindler. Han exposat conjuntament al Musée de Bibracte (Saint-Léger-sur-Beuvray, FR), Sala Muncunill (Terrassa), Homesession i Fireplace (Barcelona), i en exposicions col·lectives o screenings com a Galerie Martin Janda (Vienna), àngelsbarcelona, EtHall (l'Hospitalet), Turf Projects (Croydon, UK), Centre Cultural Montehermoso (Vitòria), ZKU - Center for Art and Urbanistics (Berlín) i La Escocesa (Barcelona).

Articles i publicacions

Matrícula	702 €
-----------	-------

Sessió	Docents	Contingut
1 - 27/10 aula p.d.	Pilar Cortada Antía Iglesias	Creativitat ecològica: situada, distribuïda i relacional La primera sessió estableix el marc conceptual de la càpsula introduint les principals perspectives que sustenten la creativitat ecosistèmica. Davant de les concepcions convencionals, que entenen la creativitat com una capacitat localitzada en la ment humana i els seus processos cognitius, es proposa comprendre-la com un procés ecològic, situat i distribuït que emergeix de la relació entre persones, materials i entorns. A partir d'aquest desplaçament, s'exploraran com l'atenció, la percepció i les possibilitats d'acció configuren els processos creatius.

2 - 03/11 aula p.d.	Pilar Cortada Laura Vilar	Ressonar La segona sessió explora el paper de l'atenció sensorial, afectiva i intel·lectual en l'emergència de la creativitat. S'hi abordarà com la manera com atenem, percebem i ens deixem afectar pel món condiciona la nostra capacitat per reconèixer noves possibilitats d'acció. Mitjançant exercicis d'observació, percepció i experimentació, les persones participants desenvoluparan formes més obertes, sensibles i receptives de relacionar-se amb el seu entorn.
3 - 10/11 aula p.d.	Pilar Cortada Paula Bruna	Coexistir Coexistir significa existir al costat d'altres persones, éssers, materials i entorns, reconeixent que tota existència es desenvolupa sempre en relació amb allò que l'envolta. Aquesta sessió explora com la creativitat emergeix de la dinàmica entre la persona i l'entorn, prestant atenció al paper actiu del context i a les possibilitats d'acció que aquest ofereix. Mitjançant l'experimentació amb diferents materials, situacions i contextos, les persones participants ampliaran la seva capacitat per percebre, explorar i respondre a les possibilitats que emergeixen en la interacció amb l'entorn.
4 - 17/11 aula p.d.	Pilar Cortada Eulàlia Rovira	«Contaminar» i deixar-se «contaminar» Els processos creatius no segueixen una progressió lineal, sinó que es transformen contínuament a través de les relacions, les interferències i els encontres que tenen lloc al llarg del seu desenvolupament. Aquesta sessió explora com tota pràctica creativa implica afectar i deixar-se afectar per persones, materials, tecnologies i entorns. Inspirant-se en el pensament d'Anna Tsing, proposa comprendre la «contaminació» com una condició constitutiva de la creació, en què cada encontre modifica la nostra manera de percebre, pensar i actuar, obrint noves possibilitats d'acció.
5 - 24/11 aula p.d.	Pilar Cortada Angélique Lebert	Desaprendre Percebem el món a través de categories, hàbits i formes d'atenció que condicionen allò que som capaços de reconèixer com a significatiu. Aquesta sessió explora com aquestes estructures perceptives configuren el nostre <i>Umwelt</i> , o entorn significatiu, i, amb ell, les possibilitats d'acció que som capaços de percebre. Mitjançant diferents exercicis, es treballarà la suspensió d'hàbits, expectatives i preconcepcions per obrir espai a noves formes d'atendre, percebre i respondre a l'entorn.
6 - 01/12 aula p.d.	Pilar Cortada Estampa	Problematitzar Problematitzar implica qüestionar allò que donem per evident i transformar situacions aparentment resoltes en noves qüestions. Aquesta sessió presenta diferents estratègies per identificar supòsits, desplaçar marcs d'interpretació i obrir noves possibilitats d'acció.

7 - 09/12 aula p.d.	Pilar Cortada Ignasi Aballí	Explorar Explorar implica dirigir activament l'atenció cap a l'entorn per descobrir relacions, patrons i possibilitats que havien passat desapercebuts. Més que un mitjà per assolir un objectiu predeterminat, l'exploració constitueix una pràctica d'obertura perceptiva que amplia la nostra capacitat per percebre, aprendre i crear.
8 - 15/12 aula p.d.	Pilar Cortada Claudia Claremí	Atendre estèticament Aquesta sessió aborda l'atenció estètica com una disposició perceptiva orientada a ampliar la nostra capacitat per sintonitzar amb l'entorn i percebre noves possibilitats d'acció. Mitjançant diferents pràctiques d'observació i experimentació, les persones participants desenvoluparan formes d'atenció més obertes, sensibles i receptives que afavoreixen una relació més atenta amb un món més que humà.
9 - 22/12 aula p.d.	Pilar Cortada Ada Castells	Articular La sessió parteix de la idea que articular també és un acte creatiu. En posar una idea en paraules, imatges o gestos, no només la comuniquem, sinó que la transformem i li donem una forma nova. L'articulació compleix així una doble funció: fa possible l'intercanvi amb altres persones i, al mateix temps, permet clarificar, afinar i expandir el propi pensament. Mitjançant l'experimentació amb diferents modes d'articulació —oral, escrit, visual i performatiu—, la sessió explora com aquests no només transmeten idees, sinó que també generen noves possibilitats de comprensió i creació.